

BISERNICA.

(Bajka.)

Hudo je moralo biti v onih časih, kakor so mi pripovedovali ded. Lakota je morila ljudi, a po deželi je divjala črna kuga. Vstal je kdo v jasnem jutru. Razveselil se je morda zlatih solnčnih žarkov; a v tistem hipu se je zavrtel in padel na tla. Obraz mu je začrnel, in smrt mu je zatisnila trudne oči. Hodili so ljudje okrog kakor sence. Noge so se jim opotekale in v obrazih je ležal obup in ležala groza. Svetišča so bila polna in vsepovsod so puhtele gorke molitve proti nebu in so klicale usmiljenja. Narastla je bila tisto leto deroča Pišenca kakor še nikoli. Srdito so trgali valovi črno grudo in so jo nosili daleč v doline. Premenila je Pišenca svojo strugo in si je izbrala drugo. In razsula je bele hišice, zelene vrtove je razrušila in je uničila bogato polje. Bežali so nesrečni ljudje in so si rešili komaj borno življenje. Prišla je lakota, kuga je pridirjala, in nesrečni ljudje so ginili in se opotekali po zemlji. Resnično, hudo je moralo biti v tistih žalostnih časih...

Kraj nove struge deroče Pišence je stala borna koč. Komaj so ji prizanegli razsrjeni valovi. Še dva koraka — pa bi bila splavala po divjih vrtincih in bi se bila razrušila kje ob skalah. Vdova je živela v oni koči z dvema hčerkama, Zlatico in Bisernico. Hudo se je godilo vsem. Glad je hodil okrog koč in po koči. Bilo ni živeža, in bolezen je bila v koči. Ležala je Zlatica, težko bolna, na revni postelji, in mati ji ni mogla postreči, ker ni imela ničesar. Sedela je kraj postelje in je brisala pot raz blede čelo bolne hčerke. Upadel je bil njen obraz, oči so ji bile kalne in njeni lasje od skrbi osiveli.

Pred koč je sedela na klopici Bisernica. Žalostno so ji gledale modre oči proti sivim goram. Po bledem licu so ji polzele solze, velike in gorke, in tresoče roke je imela sklenjene v molitvi.

„Dobrotni Bog, usmili se nas!“ je molila, in njene brezbarvne ustnice so se tresle. „Usmili se nas, ker poginjamo.“

Na prag je stopila mati in je pogledala hčerko.

„Bisernica, stopi k sosedovim in poprosi, naj nam pomagajo za božjo voljo,“ je rekla mati in je zajokala.

Bisernica je vstala in je šla s trudnimi koraki k sosedu. Sedel je siv mož potrť pri mizi in si je podpiral glavo z roko. Uničila mu je Pišenca vse polje, kuga mu je pobrala ženo in edinega sina, in ždel je sam tam in je prosil Boga smrti. Stopila je Bisernica k njemu in ga je zaprosila:

„Ah, pomagajte nam, dobri sosed, ker poginjamo lakote.“

Dvignil je sosed sivo glavo in je pogledal deklico z mrtvimi očmi.

„Nimam ničesar,“ je odgovoril. „Vse je pobrala voda... pobrala je smrt. Siromak sem. Vendar je v kašči še nekaj moke — pojdi in vzemi si jo.“

Zahvalila se je deklica in je odšla v kaščo. Sosed pa se je nasloni spet na mizo in se je pogreznil v mračne misli. Toda tisti trenutek se mu je približala smrt, in kuga se ga je dotaknila. Padla je starčku siva glava na mizo in duša je pohitela proti nebu.

Prinesla je Bisernica moke domov, in mati je skuhala borno jed. Pregnana je bila za nekaj ur lakota iz koč. Mati je sedla spet k postelji in je brisala pot raz čelo bolne Zlatice. Bisernica je pa stopila pred koč in je sedla na klop. Zagledala se je v sive gore in se je zamislila.

Glej, kako krasno se blišče tam gori beli vrhovi! Kakor bi bil z zlatom obsejan, se sveti večni sneg, in sive skale so posute z mehkim solničnim svitom. Sreča in radost kraljujeta tam gori, in gorja ni nikjer na jasnih planinah. Dvigne se v jutru solnce izza gora in zvečer hodi spat v kristalni grad za Prisankom, in s solncem hodi sreča in mir. Radost hodi s solncem, in boleost in reva se ga ne dotakneta nikdar. Da, veselje vlada tam na planinah, in mir se smehlja z vsake sive skale.

In tam na pisanih senožetih pod belimi gorami! Vse polno je dehtečega cvetja in lahkokrilih metuljcev in drobnih čebel. Človek bi se vlegel tam v travo, zaspal bi in bi sanjal krasne sanje ter bi se nikdar ne prebudil. Ni siromaštva tam gori in tudi nesreče ni tam kakor tu v dolini, kjer hodi blede smrt in kosi z ostro koso človeško življenje. — In tam v samotnem logu pod Škrlatico, kjer žubore bistri vrelci! Ptice žvrgole tam, in drobni listi šepečejo skrivnostno pesem. Po mehkem potu pa hodi vila Cvetana in poje zlate pesmi. Blagor onemu, ki se ji sme in more približati! Sreča ga obsuje z bogatimi cvetovi, in žalosti ni nikdar k njemu.

Domislila se je Bisernica vile Cvetane in se je vzradostila . . . Da, k vili Cvetani pojde! Vse težave in bridkosti hoče premagati. Težka je sicer ta pot in polna kamenja in gručevja, a vse hoče premagati, da prinese rešitev mami in bolni Zlatici zdravje. Zmaj čuva zeleni log vile Cvetane; sedem glav ima in iz oči mu srši ogenj. Iz ust mu švigajo plameni, in na hrbtu mu sika sedem debelih, strupenih kač. Kaj ji mar ta divji zmaj! Pogledala ga bo in se ne bo ustrašila. Za mamu in sestrico bi dala življenje, pa bi se bala sedmoglavega zmaja! Zaklicala bo in bo izpregovorila ime Vile Cvetane. V zelenem gaju jo bo slišala vila Cvetana. Po mehki stezi bo prišla k njej, nasmehljala se ji bo in jo pobožala po laseh. Vprašala jo bo, kaj hoče. In ona ji bo potožila vse in bo prosila za rešitev ljube mame in za zdravje sestrice Zlatice. Šla bo vila Cvetana v svoj zlati grad, pa ji bo podarila rešitev in zdravje. In potem bo radost in sreča v borni koči.

„Pojdem — k vili Cvetani pojdem,“ je rekla Bisernica in je vstala s klopi. Odprla je duri in je pogledala v koč. Še enkrat se je ozrla na mamu in sestrico in se je nasmehljala. Potem pa je odhitela iz vasi proti dolgemu pašniku.

V začetku je bila pot mehka in prijetna. Toda gori za Trstjem je postajala pot vedno bolj peščena in kamenita. Bližala se je gručevju, ki ga je nanosila Pišenca, in v bose noge jo je pričelo skeleti. Ostro kamenje jo je bodlo, in tuintam se ji je že prikazala rdeča kri na nežni nogi. Bolelo jo je in peklo.

A ni se vrnila. Pogum ji je razvnel mladostno srce, in hitela je ne-
utrudno naprej.

„Vilo Cvetano najdem,“ je govorila samasebi in si je dajala pogum
samasebi. „Gotovo jo najdem in prinesem rešitev in zdravje.“

Hodila je naprej. A glej, čez pot je hrumel širok hudournik, ki si je
izkopal tam globoko strugo. Debele skale je valil s sabo in je hrumel in
bobnel, da se je stresala zemlja kraj brega. Nikjer ni bilo mostiča in tudi
skale ni bilo, da bi skočil človek na drugo stran.

Postala je Bisernica. Gledala je na drugo stran hudournika. Toda bilo
ni pomoči. Šla je ob bregu navzgor in navzdol, da bi našla kje prehod;
a bilo je vse zaman. Obupana se je vsedla na kamen in je zaihtela bridko.

„Ne pridem k vili Cvetani! In tudi, rešitve in zdravja ne prinesem domov.“

Solnce se je že bližalo belim goram. Hitelo je proti Prisanku v svoj
kristalni grad, da se odpočije tam in nastopi v jutru svežo in veselo nebesno
pot. Bisernica si je pa zakrivala obraz, in gorke solze so ji tekale po licih.

„Ne pride veselje v našo kočo! Umrla bo uboga Zlatica — kajti zaprta
je pot do vile Cvetane.“

Čuj, tam nad njo se je oglasil hipoma preplašen vrišč. Bisernica je
pogledala kvišku in je zagledala nad sabo belega goloba, ki ga je preganjal
divji jastreb. Kakor strela je padel golob k Bisernici in se je skril v njenem
naročju. Šinil je jastreb za njim in je padel na zemljo kraj deklice. Pogledal
je Bisernico, ki je zakrivala z rokami belega goloba, vzfaotal je in je odhitel
proti belim pečnam.

Bisernica je dejala roko od prestrašene ptice. Hvaležno jo je pogledal
golobček in je izpregovoril:

„Hvala ti, dobra deklica, da si me rešila ostrih krempljev in smrti!
Hvala ti! — A zakaj so ti objokane oči, in zakaj ti je obraz bled?“

Vzdihnila je Bisernica in mu je odgovorila:

„Rada bi k vili Cvetani pod Škrlatico, da izprosim bolni sestrici zdravje
in ubogi mami rešitev iz velike bede. Toda tu hrumi hudournik, in jaz
ne morem preko njega.“

Beli golob pa je sedel na njeno ramo ter ji je odvrnil:

„K vili Cvetani hočeš? Ej, to je težavna pot — gru-gru-gru, težavna
pot. Zmaj čuva zeleni log, da ne stopi nikdar človeška noga vanj. Deklica
mala, ali imaš moči za to hudo pot?“

„Vse hočem prenesti,“ je dejala Bisernica. „Samo, da prinesem domov
rešitev in zdravje. Ah, če bi le mogla preko hudournika!“

Pokimal je golobček z glavico in je rekel:

„Da, če si pogumna, že prideš do vile. Zmaja ukroti pogled iz ne-
dolžnih oči, da je krotek in ponižen kakor psiček. Srečala boš ob Črni
vodi črnega moža. Toda ne boj se ga, ampak odgovori mu pogumno na
vsa vprašanja. Stopil bo pred te v Klinu velik medved. Toda ne boj se ga!
Dotakni se ga z roko — in medved se bo izpremenil v lepega dečka, ki
te bo spremljal do gaja vile Cvetane. — Vstani zdaj in pojdi za mano!
Pokazal ti bom skrito brv preko hudournika.“

Poletel je golobček z deklíčinega ramena in je hitel pred Bisernico. Šla je za njim skozi grmovje, in golobček jo je pripeljal do brvi, ki je bila skrita za grmovjem. Razveselila se je Bisernica in se je napotila preko hrumečega hudournika.

„Še enkrat se ti gorko zahvaljujem za rešitev, draga deklica,“ je dél golobček na drugi strani. „Stezo imaš zdaj pred seboj, in čez uro si lahko že v gaju vile Cvetane. Ne boj se! Pogumno stopi naprej — in dosegla boš, po čemur hrepeniš. Srečno pot!“

Poletel je golobček proti gozdu in je izginil med zelenimi vejami.

Bisernica pa je stopala po stezi naprej. Premišljevala je golobčkove besede in v srcu je čutila veliko tesnobo . . . Ni mislila prej, da je tako težko priti v zeleni log vile Cvetane. Bog ve, kako grozen je oni črni mož ob Črni vodi? Stopil bo morda nenadoma pred njo, velik kot gora. Kakor oglje žareče oči jo bodo pogledale, da bo kar vzkoprnela. Dvignil bo dolgo roko in bo govoril, kakor bi bučal grom od visokih pečín. — In potem oni medved! Ali se bo upala stopiti predenj in ga pobožati po debeli glavi, ko bo renčal srdito pred njo in ji kazal bele, ostre zobe? Upadel ji bo morebiti pogum — in potem bo izgubljena.

Postala je Bisernica za hip in se je domislila, da bi se vrnila. Lahka je pot nazaj, a polna težav naprej. A takrat ji je prišla na misel tudi bolna sestra. Hudo ji je doma in morda kliče ravno v tem trenutku smrt, da bi jo rešila težkih bolečin in bi jo ponesla v nebeški raj . . . In domislila se je Bisernica tudi uboge mame. Kraj postelje sedi in briše bolni hčerki znoj raz blede čelo. Srce se ji stiska v silni bolesti, in gorke solze ji močijo upadla lica.

„Ne, jaz grem naprej!“ zakliče Bisernica. „Ljuba mama, draga Zlatica — jaz grem k vili Cvetani! Vse težave hočem premagati. In prinesem vama rešitev in zdravje.“

Spet je stopala deklica naglo naprej. Zelena stezica se je izpremenila v peščeno pot, ki se je vila čez skalnat grič. Zasketele so jo noge, in kri se je pokazala na njih. A ni ji bilo tega mar, ampak hitela je proti vrhu skalnatega griča. Ko je dospela na vrh, je pogledala dol v dolinico. Sam pesek je bil tam doli, in med peskom je šumela bistra Pišenca. Kraj dolinice so se pa pokazala mahovita tla, in nebroj studencev se je lesketalo tam.

„To je Črna voda,“ je pomislila. „In tu mora biti nekje črni mož.“

In res — koncem mahovitih tal je stala visoka smreka, kraj nje se je pa dvigala bela skala. Na skali pa je sedelo nekaj velikega in groznega.

„To je črni mož!“ je zašepetala deklica, in zazeblo jo je. Vendar je stopila pogumno naprej. Solze so ji stopile v oči, in govorila je tiho predse:

„Zlatica umira in mama poginja v bedi . . . Moram k vili Cvetani.“

Prišla je z griča v dolinico in se je napotila po mehkem mahu proti črnemu možu. In tedaj je zaslišala njegov glas. Bil je kakor zamolkel, oddaljen grom za gorami. Sedel je tam na skali in je govoril z ribami.

„Pojdite v zeleno Savo. V tolmunu kraljuje povodni mož. Stopite v njegovo palačo in mu recite, naj pripravi danes ponoči veliko gostijo. Pridem k njemu v vas.“

Zapljusnilo je v vodi, in pokorne ribe so hitele izvršit dano naročilo. A takrat je zagledal črni mož Bisernico. Kakor oglje žareče oči so se uprle v malo deklico, in črni mož je vstal. Bil je velik kakor hrast, in kakor noč črni lasje so se mu usipali po orjaškem hrbtu.

Za hip se je stresla Bisernica. Toda spomnila se je golobčkovih besed in pogumno je pogledala divjaku v obraz.

„Kdo si?“ je zagrmel črni mož.

„Bisernica sem,“ je odvrnila deklica glasno.

„Kam greš?“

„K vili Cvetani grem v zeleni gaj, da prinesem bolni sestrici zdravje in ubogi mami rešitev iz bridke bede.“

Črni mož jo je gledal nekaj trenutkov. Potem pa se je pogladil po dolgi, črni brati.

„Pa se ne bojiš mene in hudega pota?“

„Kaj bi se bala? Za sestrico in mamó prenesem vse. In zato sem se tudi napotila na težko pot. Prosim te, dobri mož, ne stori mi nič žalega.“

In Bisernica je sklenila proseče roke in je pogledala solznih oči na velikana. Videl je črni mož solze v nedolžnih očeh, in omehčalo se mu je divje srce.

„Pojdi, Bisernica! Dobra deklica si. Upam, da dosežeš to, po čemur hrepeniš. Pojdi in ne boj se!“

Pobožal je črni mož deklico po mehkih laseh. Potem pa je odkorakal po mahu, da se je tresla zemlja pod njim. Izginil je ob šumeči Pišenci.

Bisernica se je oddahnila. Stopila je naprej okrog ovinka in je šla po hladnem gozdu naprej. Premagala je prvo težavo, in tam pod Škrlatico se ji že smehljaja zeleni gaj vile Cvetane. Smehljajo se ji že tik pred njo bele gore, posejane z zlatom zahajajočega solnca. Še nekaj časa — in stala bo pred vilo Cvetano. In tedaj bo konec skrbi in truda.

Toda naenkrat ji zmanjka steze. Pred njo se razširi nepredirno grmovje in izhoda ni nikjer. Žalostna je hodila Bisernica semintja, da najde stezo. Toda ni je nikjer. Tedaj se je trudila zaman! Ko je že blizu cilja, se mora vrniti brez rešitve in zdravja?

Tedaj pa zašumi nekaj nad njo in zamomlja grozno. Po bregu pridrvi velik medved in se postavi pred deklico na zadnje noge.

Bisernica hoče zaupiti. A spomni se golobčkovih besed in se pomiri. Stopi pogumno naprej. Tedaj skloni medved glavo — in dotakne se ga roka nedolžne deklice.

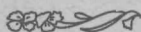
Hipoma se izpremeni divja žival v krasnega dečka. Oblečen je bil v mehak žamet. Na glavi mu je tičala zlata čepica in za njo je bilo zataknjeno blesteče pero. Držal je deček drobno palico v rokah in se je smehljajal prijazno.

„Dober večer,“ pozdravi čudečo se deklico. „Kam bi pa rada, Bisernica?“

„K vili Cvetani bi rada v zeleni log,“ odgovori Bisernica. „Prišla sem do sèm. A tu je izginila steza, in zaman jo iščem med grmovjem.“

„Pokažem ti jo jaz,“ reče deček. „Kajti jaz sem stražnik tega kraja, ki tudi spada v kraljestvo vile Cvetane. Vsakogar poderem na tla in ga spodim, če misli nepoklican priti v zeleno kraljestvo moje visoke kraljice. Le kdor je pogumen in nedolžen in se me upa pobožati po glavi, tega moram spremljati do sedmoglavega zmaja pred zelenim logom.“

Tako je govoril deček in je zamahnil z drobno palico preko grmovja. In razdelilo se je in se je pokazala steza, vodeča med samimi lepimi rožami. Stopil je deček naprej, in kraj njega je šla vsa srečna Bisernica. Solnce se je že skrilo za gorami; le vrhovi so še žareli v čistem zlatu. Mrak se je pričel delati po gozdu. A vkljub temu so še vedno prepevali ptiči po zelenih vejah. Prijeten vonj se je širil po vsem gozdu, in čimdalje sta šla, tem krasnejša je postajala okolica. (Konec prih.)

POL ZA SMEH, POL ZA RES.

Iz torbe o. Ivana svetokriškega.

Priredil Josip Balič.

10. Gospodar in hlapci.

Neki gospod je imel obširno posestvo ter je za njega obdelovanje rabil več hlapcev, katerim je natanko določal in razdeljeval službe, da bi slednji mogel prav in zvesto vršiti svoje delo.

Primeri se pa enkrat, da pade omenjeni gospod po neprevidnosti v globoko lužo, iz katere si ni mogel izlepa pomagati. Kliče torej hlapce, da bi mu pomogli iz jame. Toda ti se izgovarjajo enoglasno, rekoč: „Gospod, saj nam niste tega odločili, imamo drug posel.“

Takih hlapcev se dobi mnogo po širnem svetu. Podobni so kači hidri, ki je imela baje sedmero glav in ust, pa nobene noge. Vsak bi pojedel in popil za sedem tovarišev; ako bi pa videl, da gospodarju hiša gori, se ne bi zganil, rekoč: „Saj se nisem za to zgodil!“

11. Plačilo za nezmisel.

V mestu Bolonji na Italijanskem so imeli trije meščani lahkoživci kuhanega kopuna na mizi. Eden izmed njih ga razreže na kose in zakliče židane volje: „Niti sv. Peter bi ga več ne zložil skupaj.“ Drugi pravi: „Tudi vsi apostoli bi ga ne naredili celega.“ Tretji pa še dostavi hudomušno: „Menim, da sam Kristus bi ga več ne zložil skupaj, kakor je bil poprej.“ Še ne konča dobro teh besed, kar se kopun čudodelno sceli sam od sebe, in živ, kakor je bil na dvorišču, štrbunk! poskoči v juho ter ž njo pošteno poškropi meščane, da so dobili po obrazu in obleki vse polno znamenj za svojo preveliko modrost.

Grešna predrznost ne odide kazni.

